

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

DOI <https://doi.org/10.32837/app.v0i65.319>

УДК 347.1

О. П. Гуйван

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7780-4080>

кандидат юридичних наук

П. Д. Гуйван

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3058-4767>

кандидат юридичних наук, заслужений юрист України,

професор Полтавського інституту бізнесу

ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ВІЛЬНОГО ВИЯВЛЕННЯ ПОГЛЯДІВ І ДУМОК У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачає, що кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Здійснення цих свобод, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом для захисту репутації або прав інших осіб і є необхідними в демократичному суспільстві. Як свідчить практика Європейського суду з прав людини, який здійснює тлумачення норм цього міжнародно-правового акта та його застосування в процесі розгляду конкретних справ, скарги на утиски свободи у сфері інформаційних відносин займають одне з ключових місць у правозастосуванні цього органу, поступаючи лише захисту права на справедливий судовий розгляд. При цьому саме у вказаній сфері найбільш різько проявляються відмінності в підходах та оцінках національних правових систем та європейської практики. Це безпосередньо стосується і українського правозастосування. Значною мірою якраз через інформаційну відповідальність та відображення в рішеннях ЄСПЛ свого бачення демократичних засад суспільства та влади проявляється справедливість та гуманність вітчизняної системи права. Ці показники якості законодавства значною мірою формують авторитет влади та міжнародний рейтинг держави.

Погляди людини є обов'язковим елементом різних форм свідомості, зокрема правосвідомості, який неодмінно має бути відображений під час визначення їх поняття. Свобода вираження поглядів розуміється як невід'ємна, невідчужувана можливість людини, властива їй від народження, закладена в її природі Богом, незалежна від волі держави (Ярмол, 2019, с. 13). Тому головним напрямом руху світового комунікаційного законодавства є гарантування свободи слова та масової інформації, що стає визначальним чинником демократичного суспільства. Власне, свобода слова є засобом з'ясування істини, публічні обговорення різних суспільно важливих питань виступають як досить ефективний спосіб розвитку фундаментальних інформаційних ресурсів, що визначає їх корисність для функціонування демократії. Свобода вираження поглядів спирається на ідею, що вільна передача почуттів, думок та ідей є важливою ознакою розвитку особистості в суспільстві. Бажання переконувати, вражати, стверджувати чи надихати завжди було яскравою ознакою, яка характеризувала та визначала

ситуацію в суспільстві. А пригнічення волевиявлення припиняє розвиток гармонійної особистості. Так само й здатність людини сприймати заперечення, спонукання, заохочення може бути вкрай важливою для формування особистих переконань, що лежать в основі здатності до самовизначення. Втім, незаперечним є те, що певні висловлювання та ідеї можуть зашкодити суспільним інтересам і держава має запобігати цьому (Копылов, 1997, с. 18–19).

Стан проблематики досліджуваного питання певною мірою був висвітлений у працях таких науковців, як В. Лутковська, В. Постульга, О. Жуковська, І. Арістова, М. Дженіс, О. Крупчан, Н. Ортинська, М. Муратов, О. Кохановська, А. Колодій, М. Демкова та ін. Разом із тим вказані дослідження в основному спрямовані на загальну характеристику такого чинника основоположних свобод людини, як змога мати вільний доступ до засобів вираження своїх думок – ЗМІ. Водночас відсутній серйозний аналіз питань щодо причин та підстав обмежень цього права з боку владних структур. Практично недослідженою в доктринальній площині залишається проблематика оцінювання судами відмінностей між фактами та судженнями, не встановлені критерії визначення балансу між необхідністю захисту публічного права на висловлення поглядів і охороною приватності особи, зокрема її честі та ділової репутації. Потребують додаткового вивчення засади основоположного принципу щодо вільного обігу інформації в його тлумаченні європейськими правозастосовними інституціями. Є потреба дослідити практику застосування Європейським судом із прав людини положень статті 10 Конвенції та адаптацію відповідних правових підходів до правозастосування українським судівництвом. Як теоретична думка, так і законодавство потребують чітких відповідей на ці питання. Доктринальне напрацювання юридичних підходів щодо ефективності застосування європейського принципу свободи вираження поглядів є **метою** цієї наукової статті.

Однією з головних перешкод для демократизації відносин у сфері інформаційної відповідальності в нашій державі є, на жаль, велика взаємопов'язаність суб'єктів правотворення та правозастосування з особами, котрі мають особистий інтерес до діяльності, що стосується поширення інформації. Досить часто і самі законодавці, чиновники та представники судівництва стають об'єктами прискіпливої уваги, а їхні діяння, особистісні взаємини набувають статусу об'єкта ретельного дослідження. Дається взнаки публічний статус цих осіб, який, окрім певних переваг, створює і такі незручності, як підвищений публічний інтерес до діяльності. Попри часто небажані для чиновників різного рангу висвітлення їхніх вчинків, сама свобода обороту такої інформації є важливим чинником демократичної держави, забезпеченої такою інституцією, як громадянське суспільство. Межі прийнятної критики політиків, які діють у цій іпостасі, є більшими ніж для приватних осіб. На відміну від останніх, політик свідомо відкривається для прискіпливого аналізу кожного свого слова та вчинку з боку журналістів і громадськості та має бути більш терпимим до критики. Звичайно, політик має право на захист своєї репутації, навіть якщо він виступає не як політик, але вимоги цього захисту мають бути збалансовані з інтересом до відкритої дискусії політичних питань (рішення у справі «Лінгенс проти Австрії») (Рішення ЄСПЛ, 1986, п. 42).

Отже, суб'єкти влади мають зносити вказані незручності, а переслідування за поширення інформації, в тому числі особистісного характеру, свідчить про наявність у суспільстві ознак недемократичності та тоталітаризму. Попри прагнення України до визнання держави як демократичного утворення, як буває завжди, суспільство натикається на інертність щодо сприйняття та усвідомлення характеру необхідних змін. Із метою покращення ситуації обов'язково має враховуватися методологія та прецедентна практика європейської правозастосовної системи. У своїй практиці Європейський суд із прав людини ввів поняття свободи преси, якого немає в статті 10, але воно впливає з неї. Отже, право на свободу вираження поглядів охоплює не лише інформацію та ідеї, які позитивно сприймаються чи вважаються безневинними або нейтральними, але також і такі, що ображають, шокують чи турбують (Андрусевич, 2006, с. 4). При цьому, розглядаючи такі справи, Європейський суд із прав людини, передусім, керується принципом поваги до прав людини у визначенні Конвенції (п. 1 ст. 37 та п. 1(b) ст. 38 Конвенції). Суд наголошує, що преса, відіграючи важливу роль у демократичному суспільстві, не має переходити певні межі, зокрема щодо репутації та інших прав. Водночас її обов'язком є поширювати в спосіб, сумісний з її обов'язками та відповідальністю, інформацію та ідеї з усіх

питань, що становлять громадський інтерес (Рішення ЄСПЛ, 1997, п. 15). У пресі є завдання їх поширювати, а у громадськості – право їх отримувати. Якби було інакше, преса не могла б виконувати роль «вартового пса демократії» (Рішення ЄСПЛ, 1992, п. 63).

При цьому ЄСПЛ неодноразово підкреслював, що у справах, які розглядаються національними судами щодо визнання поширеної публічно інформації недостовірною та відшкодування завданої цим моральної шкоди, варто проводити реальне відмежування фактів від оціночних суджень. Існування фактів можна довести, а правдивість критичного висловлювання не підлягає доведенню. Вимога доводити правдивість критичного висловлювання є неможливою для виконання і порушує свободу на власну точку зору, що є фундаментальною частиною права, захищеного статтею 10 Конвенції (Рішення ЄСПЛ, 1986, п. 46). Проте, навіть якщо висловлювання є оціночним судженням, пропорційність втручання може залежати від існування достатньої фактичної бази для оскаржуваного висловлювання. У контексті певної справи висловлювання може бути перебільшеним, якщо відсутня будь-яка фактична база.

Однак українське чинне законодавство, яке опосередковує інформаційні відносини, у своїй основі використовувало інші підходи. Так, вказується, що особа, яка поширила інформацію, має довести її правдивість (Постанова Пленуму ВСУ, 2009, п. 13). Такий самий тягар доведення вимагали і для оціночних суджень, що було визначено статтею 37 Закону «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»: «Якщо редакція не має доказів того, що опубліковані нею відомості відповідають дійсності, вона зобов'язана на вимогу заявника опублікувати спростування їх». Стаття 23 ЦК України встановлює відповідальність за моральні збитки, завдані дифамацією (дифамація (лат. *diffamatio* – обмова, ганьблення від лат. *diffamare* – поширювати плітки) – це поширення про особу недостовірної інформації, яка принижує її честь та гідність, завдає шкоди діловій репутації. Дифамація є синонімом терміна «приниження честі, гідності та ділової репутації»).

Такі підходи європейські організації загалом оцінюють критично. Особливі претензії свого часу були висловлені до змісту статей 277 та 302 Цивільного кодексу України. Приміром, Секретаріат Комітету Міністрів Ради Європи вказав, що ці норми створюють проблеми щодо свободи вираження поглядів та інформації. Зокрема, у статті 277 визначалося, що «негативна інформація вважається недостовірною», а стаття 302 передбачала, що «інформація, надана державними органами, вважається достовірною». Це може призвести до того, що журналісти вдаватимуться до самоцензури, щоб уникнути обвинувачень за цими статтями. Отже, українські органи влади мали б втілити в життя рекомендації Ради Європи, спрямовані на узгодження українських законів у галузі ЗМІ з відповідними стандартами Ради Європи. Вони мають забезпечити суворе дотримання стандартів, які встановлені в статті 10 Конвенції, в усіх законопроектах, що стосуються свободи вираження поглядів та інформації (Report of the Committee of Ministers of the Council of Europe, 2004).

У рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Українська прес-група» проти України» також вказується, що українське цивільне законодавство дає суперечливе визначення поняття дифамації, що може тлумачитися по-різному, оскільки містить подвійну вимогу. Висловлювання в засобах масової інформації має бути неправдивим та завдавати шкоду репутації для того, щоб вважатися дифамаційним відповідно до міжнародних стандартів дифамації. Проте це передбачає і захист від завдання шкоди іншим «інтересам», які є надто неточно сформульованими, а отже, відкритими для інтерпретації й можливого зловживання нею: інші інтереси, такі, як приватність, мають бути захищені завдяки окремим статтям, тоді як мала кількість можливих випадків дифамації має бути чітко та вузько визначена (Рішення ЄСПЛ, 2005, п. 36).

Європейський суд із прав людини також критично оцінює правило, за яким негативна інформація про особу вважається недостовірною. «Негативною інформацією» варто вважати будь-яку форму критики особи або висвітлення її в негативному світлі. Цей пункт є не лише порушенням права на свободу вираження, але й настільки його викривлює, що правдива, проте негативна інформація вважатиметься недостовірною. Це не може бути виправдано як необхідність, оскільки досить часто інтересам громадськості буде відповідати поширення негативних фактів та суджень про людей. Викриття фактів корупції, наприклад, вимагатиме і того, й іншого. Суд дійшов висновку, що законодавство України не мало чітких формулювань

щодо цього питання, а це не дало змоги місцевим судам розрізнити критичні висловлювання, справедливі коментарі та заяви, які не потребували доведення. Таким чином, законодавство України містило негнучкі елементи, що могли призвести до прийняття рішень, несумісних зі ст. 10 Конвенції (Рішення ЄСПЛ, 2005, п. 62). Свобода вираження думки, як вона визначається в пункті 1 статті 10, являє собою одну з основних підвалин демократичного суспільства, основну умову його розвитку та самореалізації кожного його члена. У разі дотримання вимог пункту 2 свобода слова охоплює не тільки «інформацію» або «ідеї», які сприймають сприятливо або розглядають як необразливі або нейтральні, але також і такі, які ображають, шокують або вселяють занепокоєння. Такими є вимоги плюралізму, толерантності і лібералізму, без яких немає «демократичного суспільства». Це означає, що кожна «формальність», «умова», «обмеження» або «штраф», накладені в цій сфері, мають бути пропорційними законній меті, що переслідується. З іншого боку, той, хто здійснює свою свободу вираження поглядів, бере на себе «обтяження та обов'язки», сфера застосування яких залежить від ситуації та технічних засобів, якими він користується (Рішення ЄСПЛ, 1976, п. 49).

Варто зазначити, що Україна як держава – учасник Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод узяла до уваги вказані поради європейських інституцій і нині значна частина критикованих норм змінена або скасована. Це сприяло становленню демократичних засад у процесі регулювання питань свободи висловлювань, поширення інформації, в тому числі через засоби масової інформації. Але продовжує залишатися неоднозначною національна правозастосовна практика стосовно оцінки дифамаційних проявів інформаційних повідомлень, насамперед негативного змісту. ЄСПЛ цій проблематиці також приділяє підвищену увагу. За його прецедентною позицією, під час реалізації своїх повноважень журналістська свобода передбачає певне перебільшення або провокативність (Рішення ЄСПЛ, 1995, п. 38). За пунктом 2 статті 10 право поширювати інформацію та ідеї стосується не тільки інформації та ідей, які сприймаються позитивно або розглядаються як необразливі й незначні, а й таких, які ображають, обурюють і викликають неспокій. Такими є вимоги плюралізму, терпимості й широти поглядів, без яких неможливе «демократичне суспільство» (Рішення ЄСПЛ, 1976, п. 49). Оціночні судження не підлягають спростуванню та доведенню їх правдивості, але в той самий час ці судження не можуть бути безпідставними та мають бути зроблені на підставі хоча б мінімальних обґрунтувань та фактичних обставин, інакше такі прояви будуть кваліфіковані як зловживання свободою слова.

З проведеного дослідження можна зробити певні висновки. Відповідно до принципової позиції ЄСПЛ, законне обмеження права особи на вираження своїх поглядів має досить незначний за обсягом простір для своєї реалізації. Іншими словами, національний суд або інший правозастосовний орган лише у незначній кількості випадків, які радше варто вважати винятковими, може правомірно обмежити відповідне право, вказавши, що певні висловлювання та обговорення питань із певним громадянським інтересом є незаконними. При цьому така вірогідність негативної реакції влади має суттєво зменшуватися, коли йдеться про свободу публічної інформованості, зокрема через засоби масової інформації. У демократичному суспільстві має бути гарантована свобода політичних та інших суспільно важливих висловлювань та дебатів, це є квінтесенцією самої сутності Конвенції. Обмеження свободи преси, навіть із метою захисту репутації і прав інших суб'єктів, часто може означати неправомірне втручання в права громадян на отримання ідей та інформації.

Література:

- Ярмол Л.В. Свобода вираження поглядів та проблеми юридичного забезпечення її реалізації в Україні (загальнотеоретичне дослідження): автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2019. 42 с.
- Копьлов В.А. Информационное право. Москва : Юрист, 1997. 472 с.
- Рішення ЄСПЛ від 8 липня 1986 р. у справі «Лінгенс проти Австрії» (Lingens v. Austria), заява № 9815/82. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/980_066.
- Андрусевич А. Практика Європейського суду з прав людини у справах про дифамацію. *Вісник екологічної адвокатури*. 2006. № 30. С. 3–9.
- Рішення ЄСПЛ від 24 лютого 1997 р. у справі «Де Хаез і Гійселс проти Бельгії» (De Haes and Gijssels v. Belgium). Заява № 19983/92. URL: <https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2016/07/002-9436.pdf>.

Рішення ЄСПЛ від 25 червня 1992 р. у справі «Торгер Торгерсон проти Ісландії» (Thorgeir Thorgeirson v Iceland), заява № 13778/88. URL: <http://www.echr.ru/documents/doc/6032305/6032305.htm>.

Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 лютого 2009 р. № 1. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09.

Report of the Committee of Ministers of the Council of Europe, Secretariat's Information and Assistance Mission to Kyiv of 16–19 March 2004 on «Compliance with commitments and obligations: the situation in Ukraine» (SG/Inf(2004)12, 8 April 2004. URL: www.oa.edu.ua/loadnew/000/media.doc.

Рішення ЄСПЛ від 29 березня 2005 р. у справі «Українська прес-група» проти України», заява № 72713/01. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/980_382

Рішення ЄСПЛ від 7 грудня 1976 р. у справі «Хендсайд проти Сполученого Королівства» (Handyside v United Kingdom), заява № 5493/72. URL: <https://swarb.co.uk/handyside-v-the-united-kingdom-echr-7-dec-1976>.

Рішення ЄСПЛ від 26 квітня 1995 р. у справі «Прагер та Обершлік проти Австрії» (Prager and Oberschlick v. Austria) (№ 1), заява № 15974/90. URL: https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2016/07/prager_and_oberschlick_v_austria.pdf.

References

Yarmol L.V. Svoboda vyrazhenia pohliadiv ta problemy yurydychnoho zabezpechennia yii realizatsii v Ukraini (zahalnoteoretychne doslidzhennia) : avtoref. dys.. ... dokt. yuryd. nauk : 12.00.01. Lviv, 2019. 42 s. [in Ukrainian]

Kopilov V.A. Ynformatsyonnoe pravo. M. : Yuryst, 1997. 472 s. [in Russian]

Rishennia YeSPL vid 8 lyupnia 1986 r. u spravi "Linhens proty Avstrii" (Lingens v. Austria), zaiava № 9815/82. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/980_066.

Andrusevych A. Praktyka Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravakh pro dyfamatsiiu. Visnyk ekolohichnoi advokatury. 2006. № 30. S. 3–9. [in Ukrainian]

Rishennia YeSPL vid 24 liutoho 1997 roku u spravi "De Khaez i Hiisels proty Belhii" (De Haes and Gijssels v. Belgium), Zaiava № 19983/92. URL: <https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2016/07/002-9436.pdf>.

Rishennia YeSPL vid 25 chervnia 1992 roku u spravi "Torher Torherson proty Islandii" (Thorgeir Thorgeirson v Iceland), zaiava № 13778/88. URL: <http://www.echr.ru/documents/doc/6032305/6032305.htm>.

Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy "Pro sudovu praktyku u spravakh pro zakhyst hidnosti ta chesti fizychnoi osoby, a takozh dilovoi reputatsii fizychnoi ta yurydychnoi osoby" vid 27 liutoho 2009 r. № 1. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09.

Report of the Committee of Ministers of the Council of Europe, Secretariats Information and Assistance Mission to Kyiv of 16–19 March 2004 on "Compliance with commitments and obligations: the situation in Ukraine" (SG/Inf(2004)12, 8 April 2004. URL: www.oa.edu.ua/loadnew/000/media.doc.

Rishennia ESPL vid 29 bereznia 2005 roku u spravi "Ukrainska pres-hrupa proty Ukrainy", zaiava № 72713/01. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/980_382.

Rishennia YeSPL vid 7 hrudnia 1976 roku u spravi "Khendisaid proty Spoluchenoho Korolivstva" (Handyside v United Kingdom) zaiava № 5493/72. URL: <https://swarb.co.uk/handyside-v-the-united-kingdom-echr-7-dec-1976>.

Rishennia YeSPL vid 26 kvitnia 1995 roku u spravi "Praher ta Obershlik proty Avstrii" (Prager and Oberschlick v. Austria) (№ 1), zaiava № 15974/90, URL: https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2016/07/prager_and_oberschlick_v_austria.pdf.

Анотація

Гуйван О. П., Гуйван П. Д. Правові гарантії вільного виявлення поглядів і думок у засобах масової інформації. – Стаття.

Ця наукова праця присвячена дослідженню актуального питання про сучасну правову регламентацію відносин щодо належної реалізації одного з основоположних інформаційних прав особи – вільного вираження своїх думок, ідей та поглядів. Саме показники якості законодавства в цій царині значною мірою формують авторитет влади та міжнародний рейтинг держави. Проведено аналіз сутнісних характеристик заходів, що є втручанням у свободу вираження поглядів, їхній залежності від публічного статусу особи, чия діяльність висвітлюється у ЗМІ. Наведено конкретні приклади того, які конкретні дії з боку держави можуть вважатись втручанням. З'ясовано, що саме в галузі інформаційних взаємин з огляду на значну зацікавленість як влади, так і суспільства (ці прояви зацікавленості часто можуть мати протилежну спрямованість, а іноді набувати антагоністичного вигляду) національні регулятивні рішення не видаються достатньо об'єктивними. У роботі наведені окремі правові позиції українського

законодавства, які суттєво обмежували вільне вираження думок та оцінок ЗМІ, отже, були критично оцінені Європейським судом із прав людини. У цій площині обов'язково мають враховуватися методологія та прецедентна практика європейської правозастосовної системи. Обґрунтовано справедливість європейського цивілізаційного підходу, за яким право на свободу вираження поглядів охоплює не лише інформацію та ідеї, які позитивно сприймаються чи вважаються безневинними або нейтральними, але також і такі, що ображають, шокують чи турбують. Встановлено, що межі прийнятної критики політиків, які діють у цій іпостасі, є більшими, ніж для приватних осіб. На відміну від останніх, політик свідомо відкривається для прискіпливого аналізу кожного свого слова та вчинку з боку журналістів і громадськості та має бути більш терпимим до критики. Звичайно, політик має право на захист своєї репутації, навіть якщо він виступає не як політик, але вимоги цього захисту мають бути збалансовані з інтересом до відкритої дискусії політичних питань. Свобода слова не є абсолютною, вона може бути обмежена. Але подібні обмеження мають бути встановлені законом, мають переслідувати правомірну мету та бути необхідними і пропорційними переслідуваній меті. У цьому контексті українське національне законодавство має напрацювати і постійно застосовувати критерії розмежування фактичних даних і оціночних суджень та механізмів і способів кваліфікації і оцінки кожного з них.

Ключові слова: право на вільне вираження поглядів, оціночні судження.

Summary

Guyvan O. P., Guyvan P. D. Legal guarantees of free expression of views and opinions in the media. – Article.

This scientific work is devoted to the study of the topical issue of modern legal regulation of relations for the proper implementation of one of the fundamental information rights of the individual – the free expression of their thoughts, ideas and views. It is the indicators of the quality of legislation in this area that largely shape the authority of the government and the international rating of the state. An analysis of the essential characteristics of the measures, which is an interference with the freedom of expression, depending on the public status of the person whose activities are covered in the media. There are specific examples of what specific actions by the state can be considered as interference. It was found that in the field of information relations, given the significant interest of both government and society (these manifestations of interest can often have the opposite direction, and sometimes become antagonistic), national regulatory decisions are not seen as objective enough. The paper presents some legal positions of the Ukrainian legislation, which significantly limited the free expression of opinions and assessments of the media and, therefore, were critically assessed by the European Court of Human Rights. In this area, the methodology and case law of the European law enforcement system must be taken into account. The validity of the European civilizational approach is substantiated, according to which the right to freedom of expression covers not only information and ideas that are positively perceived or considered innocent or neutral, but also those that offend, shock or disturb. It is established that the limits of acceptable criticism of politicians acting in this guise are greater than for individuals. Unlike the latter, the politician is consciously open to meticulous analysis of his every word and deed by journalists and the public, and must be more tolerant of criticism. Of course, a politician has the right to defend his reputation, even if he does not act as a politician, but the requirements of this protection must be balanced with an interest in an open discussion of political issues. Freedom of speech is not absolute, it can be limited. But such restrictions must be established by law, pursue a legitimate aim and be necessary and proportionate to the aim pursued. In this context, Ukrainian national legislation should develop and continuously apply criteria for distinguishing between factual data and evaluative judgments and mechanisms and methods for qualifying and evaluating each of them.

Key words: right to free expression of views, evaluative judgments.